

Фрея із Семи Островів (уривок)

Джозеф Конрад

Увага! Ви читаете уривок з твору (ознайомчий фрагмент). Купуйте книжку [на сайті видавництва Фоліо](#).

переклад Богдани Носенок

I

Якось – це було багато років тому – я отримав довгого, багатослівного листа від одного з моїх старих приятелів і товаришів по бродяжництву в східних водах. Він усе ще був там – придбав сім'ю та сивину віку. Я представив його собі – погладшав, втягнувся в рутину домашнього життя. Кажучи коротко, його піймала доля, спільна для всіх за винятком тих улюбленців богів, яких рано б'є по голові життя, які вмирають молодими. Лист нагадував послання типу "а ти пам'ятаєш?.." – сумний лист, звернений до минулого. Між іншим, там значилося: "Напевно, ти пам'ятаєш старого Нельсона..."

Пам'ятати старого Нельсона! Звичайно ж. І почати слід з того, що його звали зовсім не Нельсоном. Англійці з Архіпелагу звали його Нельсоном, – гадаю, так їм було зручніше, а він ніколи не протестував проти цього. Це було б порожнім педантством. Справжнім же його прізвиськом було – Нільсен. Він поїхав на Схід до появи телеграфного кабелю, служив у англійських фірмах, одружився з англійкою, протягом багатьох років був одним із нас: довгі роки торгував й у всіх напрямках зборознив Східний архіпелаг – уздовж і впоперек, по діагоналі й перпендикулярно, колами, напів колами, зигзагами і вісімками. Так тривало роки й роки.

Не було жодного закутка в цих тропічних морях, куди б тишком-нишком не проник із наймиролюбнішими намірами підприємливий старий Нельсон (чи Нільсен). Його сліди, якщо нанести їх на мапу, покрили б, наче павутиною, всю карту Архіпелагу – всю за винятком Філіппін. Він ніколи не наближався до цієї дивної місцини. Його утримував якийсь незрозумілий страх перед іспанцями, точніше – перед іспанською владою. Важко сказати, чого він побоювався. Може, у якийсь момент свого життя він читав розповіді про інквізицію.

Однак він узагалі боявся того, що називав "владою". Мова йде не про англійську владу: до англійців він ставився з довірою і повагою. Йдеться про дві інші нації, які правили в цій частині світу. Вони викликали у нього неприязнь і страх. Голландці лякали його менше, ніж іспанці, але він ставився до них із ще більшою недовірою: справді, надзвичайно підозріло. Голландці, на його думку, здатні були "зіграти погану штуку з людиною", яка мала нещастя їм не сподобатися. В них були свої закони і правила, але вони не мали й гадки про належне їх застосування. Шкода було бачити, з якою тривожною настороженістю звертався він до тих чи тих офіційних осіб, але не варто забувати, що цей самий чоловік безстрашно тинявся селом канібалів у Південній

Гвінеї (зауважте, що він усе життя був людиною в тілі й, смію сказати, здавався вельми апетитним шматочком), пропонуючи бартер, прибуток від чого не перевищував п'ятдесяти фунтів.

Пам'ятати старого Нельсона! Ще б пак! Правда, жоден із мого покоління не знав Нельсона в дні його розквіту. В наш час він уже "відійшов від справ". Купив, а можливо, орендував у султана частину маленького острівця з невеликої групи, званої "Сім Островів", що лежала трохи на північ від Банки. Вважаю, це була законна угода, але я не маю жодного сумніву, що, будь він англійцем, голландці знайшли б підставу викурити його звідти без всяких церемоній. У цьому разі справжнє його прізвище послужило йому вірну службу. Голландці дали йому святий спокій як невибагливому данцю, чия поведінка була цілком нормальною. Вклавши всі свої гроші в обробку землі, він, природно, намагався не викликати навіть тіні непорозуміння і, керуючись саме цими розсудливими міркуваннями, не надто прихильно поглядав на Джаспера Аллена. Однак про це – пізніше. Так! Усі ми добре пам'ятаємо великий гостинний бунгало, споруджений на схилі острова, всі ми пам'ятаємо старого Нельсона – його огрядну фігуру, одягненого завжди в білу сорочку й штани (у нього вкоренилася звичка за будь-якої нагоди знімати свій альпаковий піджак), його круглі блакитні очі, розпатлані пісочно-білі вуса, що стирчали на всі боки, як голки розсердженого дикобраза, його манір несподівано сідати й обмахуватися капелюхом. Проте не має сенсу приховувати те, що найкраще ми пам'ятаємо його дочку, яка в той час приїхала на острів, оселилася з ним і стала такою собі Леді Островів.

Фрея Нельсон (або Нільсен) була однією з тих дівчат, які зостаються в пам'яті надовго. Овал обличчя був прекрасний. У цій чарівній рамці гармонійне розташування всіх рис і яскравий рум'янець справляли враження здоров'я, сили і, якщо можна так висловитися, несвідомої самовпевненості – чудової примхливої рішучості. Я не хочу порівнювати її очі з фіалками – вони були променисті й не такі темні. Розріз очей був широкий, і вона завжди дивилася на людей відкрито й прямо. Я ніколи не бачив цих довгих темних вій опущеними, – гадаю, їх бачив Джаспер Аллен як особа привілейована, – але я не сумніваюся, що вона справляла приємне, чарівне враження. Вона могла, – Джаспер розповідав мені про це якось зі зворушливим ідіотським захопленням, – сісти на своє волосся. Так, це можливо, цілком можливо. Мені не судилося спостерігати ці чудеса. Я задовольнявся тим, що милувався її витонченою зачіскою, що дуже пасувала їй, підкреслюючи красиву форму її голови. У напівтемряві, коли жалюзі на західній веранді бували опущені, або в тіні фруктових дерев біля будинку, її пишне блискуче волосся, здавалося, випромінювало своє власне золотаве світло.

Вона зазвичай одягалася в біле й вдягала короткі спідниці, які не заважали ходьбі й відкривали її витончені, зашнуровані коричневі черевики. І тільки блакитна обробка іноді оживляла її костюм. Ніякі фізичні зусилля начебто не втомлювали її. Я якось бачив, як вона вийшла з човна після довгої прогулянки на сонці (вона багато гуляла): подих її був, як і раніше, рівним, і жодна волосинка не вибилася з її зачіски. Вранці,

коли вона виходила на веранду, щоб подивитися на захід, у бік Суматри, вона здавалася такою ж свіжою й осяяною, як крапля роси. Однак крапля роси – це явище одного моменту, феномен вельми ефемерний, а Фрея була жива й зовсім не ефемерна. Я пам'ятаю її округлі сильні руки з тонкими зап'ястками, широкі й міцні, здібні кисті рук із тонкими пальцями.

Я не знаю, чи справді вона народилася на морі, але мені відомо, що до дванадцяти років вона плавала зі своїми батьками на різних кораблях. Після того як старий Нельсон втратив дружину, перед ним постало серйозне питання – що робити з дівчинкою. Одна добра леді з Сінгапуру, розчулена його німим горем і скрутним становищем, запропонувала взяти на себе турботу про Фрею. Ця угода тривала шість років, а тим часом старий Нельсон (або Нільсен) "відійшов від справ" і влаштувався на своєму острові. Ось тоді й було вирішено (оскільки добра леді їхала в Європу), що його дочка має приєднатися до нього.

Як першу й найважливішу підготовку до цієї події старий замовив негайно через свого сінгапурського агента "величезний" рояль Штайна і Ебгарта. Тоді я командував маленьким пароплавом, який торгував з островами, і мені було дещо відомо про "величезний" рояль Фреї, бо на мою долю випало відвезти його до неї. Насилу вивантажили ми величезний ящик на пласку поверхню скелі серед чагарників, і під час цієї морської операції ледь не вибили дно в одній із моїх шлюпок. Участь у цьому підприємстві брала вся команда, разом із механіками й кочегарами, і, вклавши сюди всю свою винахідливість, вдавшись до важелів, канатів, валів і нахилених площин із намілених дощок, працюючи на сонці, подібно до стародавніх єгиптян, що споруджували піраміди, ми дотягли його до дому й поставили на західній веранді, що була в бунгало за вітальню. Потім ми обережно вибили дошки ящика, і перед нами, нарешті, постало це масштабне чудовисько з рожевого дерева. З побожним хвилюванням ми дбайливо присунули його до стінки і вперше за цілий день зітхнули вільно. Безсумнівно, це був найважчий предмет на всьому острові з дня створення світу. Гучність звуків, які він видавав у цьому бунгало (що відігравав роль деки), була воістину дивовижною. Він солодко гримів прямо над морем. Джаспер Аллен казав мені, що рано вранці на палубі "Боніто" – його дивно швидкого й гарного брига – він абсолютно чітко чув, як Фрея розіграє гами. Правда, цей хлопець завжди кидав якір нерозважливо близько від берега, про що я йому не раз казав. Звичайно, ці моря спокійні до одноманітності, а Сім Островів – особливо тихе й безхмарне містечко. Але все ж іноді полуденна буря над банком або навіть один із тих лиховісних густих шквалів від далекого берега Суматри раптово влаштовували вилазку на острови, заволікаючи їх на дві-три години вихорами й синювато-чорним мороком – надзвичайно зловісним. Тоді опущені очеретяні жалюзі відчайдушно стукали від поривів вітру, все бунгало здригалось дощенту, і тоді Фрея сідала за рояль і в сліпучих спалахах громовиці грала дику музику Вагнера, а навколо обрушувалися громові удари, від яких волосся ставало дибки. В такі хвилини Джаспер застигав на веранді, милуючись її гнучкою, стрункою фігурою, дивним сяйвом її білявого волосся, швидкими пальцями на клавішах, білизною

її шиї... а там, біля мису, бриг здіймався, натягуючи канати у якійсь сотні ярдів від небезпечних, до блиску чорних скель. Ух!

І причина цього, якщо хочете, була одна: коли він повертався вночі на борт і опускав голову на подушку, то відчував, що він так близько від своєї Фреї, яка спала в бунгало, як тільки можливо за цих обставин. Чи чули ви про щось подібне? І, зауважте, цей бриг мав стати будинком – їхнім будинком – плавучим раєм, який Джаспер поступово споряджав, як яхту, щоб блаженно проплавати на ньому все своє життя разом із Фреєю. Дурень! Проте хлопець завжди ризикував.

Пам'ятаю, якось я спостерігав із веранди разом із Фреєю, як бриг наближався з півночі до мису. Мабуть, Джаспер побачив дівчину у свою довгу підзорну трубу. І що ж він зробив? Замість того щоб плисти милію-іншу вздовж берега, а потім за всіма морськими правилами кинути якір, він знайшов просвіт між двома огидними старими зубчастими рифами й раптово повернув кермо, стрілою пустивши туди бриг. Усі вітрила його тремтіли й тріщали так, що цей тріск ми могли чути на веранді. Мушу вам сказати, що я свиснув крізь зуби, а Фрея вилаялася. Так! Вона стиснула свої міцні кулаки, тупнула ніжкою в красивому коричневому черевіку й сказала:

– Чорт забирай!

Потім, глянувши на мене, злегка почервоніла, правда, не дуже сильно, сказала:

– Я забула, що ви тут, – і засміялася.

Так і було, так і було. Коли з'являвся Джаспер, вона забувала буквально про все. Стривожений цієї божевільною витівкою, я не втримався, щоб не звернутися за співчуттям до її здорового глузду.

– Ну чи не дурень він! – з почуттям сказав я.

– Повний ідіот, – гаряче погодилася вона, прямо дивлячись на мене своїми широко розкритими серйозними очима, а на щоках її грали усміхнені ямочки.

– І все це, – наголосив я, – тільки для того, щоб зустрітися з вами на якісь двадцять хвилин раніше.

Ми чули, як опустився якір, а потім вона вдала себе дуже рішучою й загрозливою.

– Зачекайте хвилинку. Я навчу його.

Давши мені інструкції, вона пішла у свою кімнату й зачинила двері, залишивши мене одного на веранді. Задовго до того, як на бригу були прибрані вітрила, з'явився Джаспер, стрибаючи через три сходинки. Він забув привітатися й нетерпляче поглядав туди й сюди.

– Де Фрея? Хіба її щойно тут не було?

Коли я пояснив йому, що він буде позбавлений радості бачити міс Фрею протягом цілої години з однією тільки метою "провчити його", Джаспер заявив, що, безсумнівно, це я її налаштував проти нього, і він боїться, як би йому не довелося пристрелити мене якогось прекрасного дня. Вона і я дуже подружилися. Потім він кинувся на стілець і почав розповідати мені про своє плавання. Однак правда в тому, що хлопець посправжньому страждав. І це було помітно. Голос у нього обірвався, і він сидів мовчки, дивлячись на двері з виразом обличчя, повним страждань. Це факт... А ще смішніше

було те, що менше ніж через десять хвилин дівчина спокійнісінько вийшла зі своєї кімнати. І тоді я пішов. Я відправився розшукувати старого Нельсона (або Нільсена) на задній веранді – його власному куточку, що дістався йому після розподілу будинку, – з благим наміром втягнути його в розмову, щоб він не надумав, чого доброго, бродити навколо кімнати, і не проліз би через незнання туди, де в ньому наразі не було потреби.

Він знав про прибуття брига, але не знав, що Джаспер уже з його дочкою. Мені здається, він думав, що за цей час неможливо дійти до бунгало. Будь-який батько вчиняв би так, як він. Він підозрював, що Аллен закоханий у його дочку. Птиці в повітрі й риба в океані, більшість торговців Архіпелагу і всі жителі Сінгапуру про це знали. Але він нездатний був зрозуміти, до якої міри дівчина захоплювалася ним. У нього склалося враження, ніби Фрея занадто розумна, щоб захопитися ким би то не було – захопитися, я хочу сказати, до такої міри, коли ніякий контроль здорового глузду вже неможливий. Ні, не це змушувало його сидіти на задній веранді й нишком страждати під час візитів Джаспера. Його турбувала голландська "влада". Річ у тім, що голландці косо дивилися на Джаспера Аллена, власника й шкіпера брига "Боніто". Вони вважали його занадто заповзятливим у торгових справах. Не знаю, чи вчиняв він будь-що протизаконне, але, мені здається, його палка енергія була неприємна цим тугодумним, повільним людям. Нехай там як, на думку старого Нельсона, капітан "Боніто" був справним моряком і славним хлопцем, але знайомство з ним швидше було небажаним для нього. Воно, бачте, дещо компрометувало його. З іншого боку, він не хотів просто попросити Джаспера забратися геть. Бідолаха Нельсон сам був славним хлопцем. Я думаю, він посоромився б образити почуття навіть якогось кудлатого канібала – хіба що під впливом сильного роздратування. Я кажу – почуття, але аж ніяк не тіло. Коли в хід пускалися списи, ножі, сокири, дубини або стріли, старий Нельсон умів постояти за себе. У всіх інших відносинах душа його була боязкою. Отже, він сидів зі стурбованою фізіономією на задній веранді й усякий раз, як до нього долинали голоси його дочки і Джаспера Аллена, роздував щоки, а потім похмуро зітхав із виглядом вкрай пригніченої людини.

Зрозуміло, я висміював його страхи, якими він почасти зі мною ділився. Він до певної міри рахувався зі мною і поважав мої думки – не за мої моральні якості, але за те, що я підтримував нібито добрі відносини з голландською "владою". Я знав напевно, що головне джерело його страхів – губернатор Банки – чарівний, запальний, добросердний контрадмірал у відставці, – без сумніву, симпатизував йому.

Я завжди акцентував його увагу на цій втішній гарантії, й чоло старого Нельсона (або Нільсена) зазвичай на секунду прояснялося. Але потім він починав похитувати головою з таким виглядом, ніби хотів сказати: все це чудово, але в самій природі голландської влади приховані такі глибини, що ніхто, крім нього, не може їх пізнати. Яка безглуздість!

У той день, про який я кажу, старий Нельсон був особливо дратівливий. Я намагався розсмішити його веселою і дещо скандальною історією, що трапилася з

одним із наших спільних знайомих у Сайгоні, як раптом він несподівано вигукнув:

- Якого біса йому тут потрібно? Навіщо він сюди прийшов?

Зрозуміло, що він не чув жодного слова. Це мене розлютило, бо анекдот справді був хороший. Я пильно подивився на нього.

- Заспокойся! - вигукнув я. - Невже тобі невідомо, навіщо Джаспер Аллен сюди приходить?

Це був перший зрозумілий натяк, який я будь-коли робив, - натяк на справжній характер стосунків між Джаспером і його дочкою. Він вислухав його дуже спокійно.

- О, Фрея - дівчина розумна, - неуважно пробурмотів він, а його уявний погляд був, без сумніву, прикутий до "влади". Ні, Фрея недурна. Щодо цього він не турбувався. Він рішуче нічого проти не мав. Вона просто проводила з ним час; хлопець її розважає, і більше нічого.

Коли проникливий стариган перестав бурмотіти, в будинку запанувала тиша. Ті двоє проводили час дуже тихо і, безсумнівно, від щирого серця. Яку більш поглинальну й менш гучну розвагу вони могли знайти, ніж будівництво планів на майбутнє? Сидячи поруч на веранді, вони, мабуть, дивилися на бриг - третього учасника в цій захопливій грі. Без нього не було й майбутнього. Він був для них і щастям, і будинком, і великим вільним світом. Хто це порівнював корабель із в'язницею? Нехай мене з ганьбою повісять на нок-реї, якщо це справедливо. Білі вітрила цього судна були білими крилами - мабуть, "крилами" звучить поетично, - білими крилами їхнього легкого кохання. "Легкого" - це стосується швидше Джаспера. Фрея, як всі жінки, міцніше трималася мирських умовностей.

Однак Джаспер відірвався від землі того самого дня, коли вони разом дивилися на бриг, і між ними простяглося мовчання - те мовчання, яке є однією-єдиною досконалою формою спілкування між істотами, наділеними даром мови, - і коли він запропонував їй розділити з ним володіння цим скарбом. Звичайно, він презентував їй бриг весь, цілком. Проте його серце було віддано бригу з тієї хвилини, коли він купив його в Манілі в літнього перуанця у скромному чорному сукняному костюмі, загадковому й велелюбному. Може, той вкрав його біля берегів Південної Америки, звідки, за його словами, приїхав на Філіппіни "за сімейними обставинами". Це "за сімейними обставинами" звучить виразно добре. Жоден справжній кабальєро не стане далі розпитувати після такої заяви.

А Джаспер, звичайно, був справжнім кабальєро. Бриг же був весь чорний, загадковий і дуже брудний: потьмяніла перлина моря, або, точніше, занедбаний твір мистецтва. Так, він, без сумніву, був художником, цей невідомий будівельник, який надав бездоганні обриси корпусу з найтвердішого тропічного дерева, скріпленого найчистішою міддю. Одному Богу відомо, у якій частині світу був побудований цей бриг. Сам Джаспер не міг дізнатися його історію від свого красномовного похмурого перуанця - якщо хлопець був перуанцем, а не переодягненим чортом, як жартівливо стверджував Джаспер. На мою думку, бриг був такий старий, що міг належати останнім піратам або торговцям невільниками; а можливо, він був кліпером, який

перевозив опій, а колишніми господарями були, відповідно, торговці опіумом або контрабандисти.

II

Ну хто, скажіть, будь ласка, був цей Хімскірк? Ви відразу побачите, яким нерозумним був цей страх перед Хімскірком... Звичайно, чоловік він був досить шкідливий. Це відразу впадало в очі, досить було послухати, як він сміється. Ніщо не викриває ясніше таємних властивостей людини, ніж необережний вибух сміху. Але – боронь боже! – якби ми здригалися від кепського реготу, немов заєць від будь-якого звуку, нам нічого іншого не залишалося б, як самотності пустелі або відокремленого скиту відлюдника. І навіть там нам довелося б терпіти неминучу присутність диявола.

Однак він – персона значуща, він знав кращі дні й високо стояв у ієрархії небесного воїнства. Проте в ієрархії земних голландців Хімскірк, чиї ранні роки навряд чи відрізнялися особливим блиском, був всього-на-всього сорокарічним флотським офіцером, без будь-яких особливих знайомств чи здібностей, якими можна похвалитися. Він командував "Нептуном" – маленьким канонерським човном, що ходив у водах Архіпелагу й стежив за торговцями. Справді, не надто високе положення. Повторюю, це був звичайнісінький лейтенант, середніх років, який чесно прослужив двадцять п'ять років і, ймовірно, в недалекому майбутньому збирався вийти у відставку. От і все.

Він ніколи не обтяжував своєї голови роздумами про те, що робиться на Семи Островах, доки не почув із розмов у Мінтоці або Палембанзі про красиву дівчину, що оселилася там. Думаю, цікавість спонукала його заглянути на Острови, а раз побачивши Фрею, він взяв собі за правило заїжджати до Нельсона щоразу, як перебував на відстані полудня шляху від Островів.

Я не хочу сказати, що Хімскірк був типовим голландським флотським офіцером. Я бачив їх у достатній кількості, щоб не допустити цієї безглуздої помилки. В нього було велике, гладко виголене обличчя з плоскими смуглявими щоками, а між ними розташовувався пухкий рот. У його чорному волоссі сріблилися білі нитки, а його неприємні очі теж були чорними. У нього була погана звичка кидати на всі боки косі погляди, не повертаючи голови, низько посадженої на короткій, круглій шиї. Товстий круглий торс у темній куртці із золотими джгутами на плечах був поставлений на парі розчепірених товстих круглих ніг у білих діагонально скроєних штанів. Його круглий череп під білим кашкетом також здавався надзвичайно товстим, але мізків у ньому було досить, щоб виявити та злісно використовувати страх бідолахи Нельсона перед тим, що було наділено хоча б мізерною краплею влади.

Хімскірк висаджувався на мисі й, перш ніж з'явитися в будинку, мовчазно обходив всю плантацію, немов це була його власність. На веранді він вибирав кращий стілець і залишався до сніданку або до обіду, не чекаючи навіть натяку на запрошення.

Його слід було б вигнати вже за одне його ставлення до міс Фреї. Будь він голим

дикуном, озброєним списами й отруєними стрілами, старий Нельсон (або Нільсен) вийшов би на нього з кулаками. Але цих золотих джгутів на плечах – до того ж голландських джгутів – було досить, щоб налякати старого. Він дозволяв негідникові ставитися до нього з тупою зневагою, пожирати очима його дочку й спустошувати пляшки з його маленького винного льоху.

Дещо не вислизнуло від моєї уваги, та якось я спробував висловитися з приводу цього питання. Шкода було бачити страх, що з'явився в круглих очах старого Нельсона. Насамперед він заявив, що лейтенант – його добрий друг, дуже славний хлопець. Я не спускав із нього пильного погляду, і нарешті він став заїкатися й зізнався, що, звичайно, Хімскірк не справляє враження людини життєрадісної, але все ж у глибині душі...

– Я ще не зустрічав тут життєрадісних голландців, – перебив його я. – Врешті-решт, життєрадісність великого значення не має, але невже ти не бачиш...

Тут Нельсон несподівано так перелякався, що в мене забракло духу вести далі. Звичайно, я збирався йому сказати, що хлопець переслідує його дочку. Це дуже вдалий вираз. Не знаю, на що міг сподіватися Хімскірк, або що він задумав зробити. Може, він уважав себе чарівним, або його ввели в оману живі, впевнені, невимушені манери Фреї. Але факт залишався фактом. Він переслідував дівчину. Нельсон це не міг не бачити. Але... він уважав за краще закривати на це очі. Він не бажав, щоб йому про це говорили.

– Усе, чого я хочу, – це жити з голландською владою мирно та спокійно, – з присоромленим видом пробурмотів він.

Він був невиліковний. Мені стало його шкода, і, думаю, міс Фрея теж шкодувала свого батька. Вона стримувалася заради нього й робила це просто, без афектації, навіть добродушно, як і все, що вона робила. Завдання було не з легких, бо залицяння Хімскірка мали нахабний відбиток презирства, з яким нелегко було примиритися. Голландці цієї породи бувають зарозумілими з тими, хто нижче їх за своїм становищем, а цей офіцер уважав старого Нельсона та Фрею у всьому нижчими за себе.

Не можу сказати, що мені було шкода Фрею. Вона була не з тих, хто ставиться до чого б то не було трагічно. Можна було співчувати їй у її труднощах, але вона завжди здавалася на висоті свого становища. Своєю незворушною ясністю вона швидше викликала захоплення. Тільки коли Джаспер і Хімскірк бували разом у бунгало, як це іноді траплялося, вона відчувала напруженість становища, але й тут не всякий би міг це помітити. Тільки мої очі могли виявити легку тінь на її осяяному обличчі. Якось я не втримався, щоб не висловити їй свого схвалення:

– Клянусь, міс, ви просто чарівні.

Вона зустріла ці слова зі слабкою посмішкою.

– Найголовніше – це втримати Джаспера від нерозумного вчинку, – сказала вона, і в спокійній глибині її чесних очей, що прямо дивилися на мене, я міг помітити справжню тривогу. – Ви мені допоможете його стримати правда?

– Звичайно, ми повинні стримати його, – заявив я, прекрасно розуміючи її

занепокоєння. – Адже він стає зовсім божевільним, коли дратується.

– Так! – м'яко погодилася вона: ми з нею завжди жартома лаяли Джаспера. – Але я його трошки приручила. Тепер він зовсім хороший хлопчик.

– І все-таки він розчавив би Хімскірка, як того чорного таргана, – зауважив я.

– Мабуть! – прошепотіла вона. – А це не годиться, – додала вона поспішно. – Уявіть собі, у якому становищі опинився б бідний тато. Крім того, я думаю стати господинею цього славного брига й плавати в цих морях, а не блукати за десять тисяч миль звідси.

– Чим швидше ви зійдете на борт, щоб доглядати за шкіпером і за бригам, тим краще, – серйозно сказав я. – Вони обидва потребують вашої підтримки. Не думаю, щоб Джаспер став тверезим доти, доки не відвезе вас трохи далі з цього острова. Ви його не бачите, коли він пробуває далеко від вас, а я бачу. Він постійно збуджений, і такий його стан майже лякає мене.

Тут вона знову посміхнулася й знову стала серйозною. Їй, імовірно, було неприємно слухати про свою силу, і в неї було усвідомлення своєї відповідальності. Несподівано вона вислизнула від мене, бо Хімскірк, якого супроводжував старий Нельсон, підійшов до веранди. Ледве його голова опинилася на рівні підлоги, як неприємні чорні очі вже почали метати погляди на всі боки.

– Де ваша дочка, Нельсоне? – запитав він таким тоном, наче був необмеженим володарем всесвіту. Потім він повернувся до мене: – Богиня полетіла, а?

Бухта Нельсона, – так ми її зазвичай називали, – була в той день заповнена кораблями. Спочатку тут був мій пароплав, потім – канонерський човен "Нептун" і нарешті бриг "Боніто", котрий, як і завжди, стояв на якорі так близько до берега, що, здавалося, досить спритна та вправна людина могла б перекинути шапку з веранди на його сумлінно вичищений піском квартердек. Мідь на ньому блищала, як золото, його пофарбований білою фарбою корпус сяяв, мов атласна мантия. Поліроване дерево щогл і великі реї, поставлені поперек судна, надавали йому войовничо-елегантного вигляду. Бриг був гарний. Тож не дивно, що, володіючи таким судном і заручившись обіцянкою такої дівчини, як Фрея, Джаспер постійно перебував вічно захопленим – землі не чув під собою, а це не зовсім безпечно в нашому світі.

Я ввічливо зауважив Хімскірку, що, маючи трьох гостей у будинку, міс Фрея, безсумнівно, повинна бути заклопотана по господарству. Звичайно, я знав, що вона вирушила на побачення з Джаспером – на місцину біля берега джерельця – єдиного на острові Нельсона. Командир "Нептуна" кинув на мене недовірливий чорний погляд і став влаштовуватися як вдома: він опустив свій щільний циліндричний тулуб у гойдалку й розстібнув мундир. Старий Нельсон із найскромнішим виглядом сидів навпроти нього, неспокійно вирячивши свої круглі очі й обмахуючись капелюхом. Я спробував завести розмову, щоб якось згаяти час. Це виявилось нелегко: похмурий закоханий голландець увесь час переводив погляд з одних дверей на інші й кожне моє зауваження зустрічав насмішкою або незадоволеним бурчанням.

Однак вечір пройшов чудово. На щастя, ступінь блаженства був надто значущий для надмірно ярого захоплення. Джаспер був спокійний і зосереджений, мовчав і

дивився на Фрею. Коли ми поверталися на свої кораблі, я запропонував наступного ранку взяти його бриг на буксир. Я це зробив, щоб відвезти його як можна раніше. У перших холодних променях світанку ми пройшли повз канонерського човна, чорного – він завмер у гирлі скляної бухти. Тиша тут не порушувалася жодним звуком. Але сонце з тропічною швидкістю встало над горизонтом на висоту, що вдвічі перевищувала його діаметр, перш ніж ми встигли обійти риф і порівнятися з мисом. Там, на найвищій скелі, стояла Фрея, вся в білому, схожа у своєму шоломі на статую войовничої жінки з рожевим обличчям. Я прекрасно бачив її в бінокль. Вона виразно розмахувала носовою хусткою, а Джаспер, підійнявшись на щоглу свого білого гордовитого брига, у відповідь замахав капелюхом.

Незабаром після цього ми розлучилися. Я відплив на північ, а корабель Джаспера, якого підганяв легкий вітер із корми, повернув на схід. Здається, його шлях лежав до Банджармасіну і двох інших портів.

Цей мирний день був останнім, коли я бачив їх усіх разом. Чарівно бадьора, рішуча Фрея, старий Нельсон із безневинними круглими очима, Джаспер, палкий, сухорлявий і стрункий, із вузьким обличчям, дивно стриманий, бо біля своєї Фреї він був безмежно щасливий. Усі троє високі, біляві, з блакитними очима різноманітних відтінків, і серед них похмурий гордовитий чорнявий голландець, майже на цілу голову нижчий і такий же товстіший за кожного з них, що здавався істотою, здатною роздуватися, – химерним екземпляром мешканця якоїсь іншої планети.

Контраст впав мені в очі раптово, коли ми відійшли від обіднього столу й стояли на освітленій веранді. Він переслідував мене весь вечір, і я пам'ятаю донині це враження чогось кумедного і водночас зловісного.

III

Кілька тижнів потому, повернувшись рано вранці в Сінгапур після подорожі на південь, я побачив бриг, що стояв на якорі в усій красі й пишноті, немов його тільки що вийняли зі скляного ящика і дбайливо опустили на воду.

Він стояв в кінці рейду, але я просунувся вперед і став на своє звичне місце прямо проти міста. Не встигли ми поснідати, як мені доповіли, що човен капітана Аллена наближається до нас.

Його святкова гічка зупинилася борт до борту з нами, у два стрибки він вбіг по парадному трапу і, потиснувши мені руку своїми нервовими пальцями, допитливо вп'явся в мене очима: він припускав, що дорогою я заглянув на Сім Островів. Я поліз у кишеню за акуратно складеною записочкою, яку він вихопив у мене з рук без всяких церемоній і пішов з нею на місток, щоб прочитати її на самоті.

Через деякий час – досить значний – я пішов за ним нагору й застав його, коли він крокував уперед і назад: емоції робили його неспокійним навіть у момент найглибшого роздуму.

Він піднесено кивнув мені головою.

- Ну, дорогий мій, - сказав він, - тепер я буду рахувати дні.

Я зрозумів, що він хотів сказати. Я знав, що молоді люди вирішили втекти з дому і повінчатися без попередніх формальностей. Справді, це було розумне рішення. Старий Нельсон (або Нільсен) ніколи не погодився б мирно віддати Фрею цьому компрометовному Джасперу. Боже! Що скаже голландська влада про такий шлюб! Це курйозно. Але у світі немає нічого більш себелюбного й наполегливого, ніж боязка людина, що тремтить над своїм "маленьким маєтком", як називав свій будинок і ділянку - з постійними вибаченнями - старий Нельсон. Серце, охоплене цим своєрідним страхом, здатне чинити опір розуму, почуттям і глузуванню. Воно - кремінь.

Джаспер усе одно хотів просити його згоди, а потім вчинити по-своєму. Проте Фрея вирішила нічого не говорити, бо "тато тільки доведе себе до божевілля". Він і справді міг захворіти, а тоді в неї забракло б духу його залишити. Ось вам здоровий глузд жінки й прямота жіночих міркувань. А потім - міс Фрея могла читати "бідного дорогого тата", подібно до будь-якої жінки, яка читає чоловіка, як розкриту книгу. Якщо дочка вже пішла, старий Нельсон не став би мучитися. Він підняв би крик, і кінця не було б скаргам і наріканням, але це вже інша історія. Він був би позбавлений справжньої тортури вагання і не мучився б суперечливими почуттями. А оскільки він був занадто боязкий, щоби біснуватися, то по закінченні періоду нарікань присвятив би себе своєму "маленькому маєтку" й підтриманню добрих відносин із владою.

Час зцілив би все. Фрея думала, що вона може почекати, керуючи поки що своїм власним будинком на чудовому бригу й чоловіком, який її любив. Це було найкраще життя для неї - вона навчилася ходити не на суші, а на палубі корабля. Вона була дитям корабля, морською дівою, якщо така колись існувала. І, звичайно, вона любила Джаспера і довіряла йому. Але до її радості домішувався і відтінок занепокоєння. Дуже красиво й романтично володіти для себе прекрасно загартованим і вірним мечем-клинком, але чи можна цією зброєю протистояти палицям Долі - це інше питання.

Вона знала, що в ній було більше "субстанції", ніж в інших, - не треба дешевого красномовства, я не кажу про фізичну вагу. Вона тільки злегка турбувалася, коли він їхав, і в неї був я, який на правах випробуваного довіреного обличчя насмілювався частенько їй нашіптувати:

- Чим раніше - тим краще.

Однак у міс Фреї була особлива жилка впертості. Вона завжди знаходила підставу для відтермінування:

- Не раніше ніж мені виповниться двадцять один рік. Тоді люди не вважатимуть мене недостатньо дорослою, щоб відповідати за свої вчинки.

Почуття Джаспера були до такої міри поневолені, що він навіть жодного разу не заперечував проти такого рішення. Вона була чудова - в усьому, що б не робила або не говорила, і... на цьому він ставив крапку. Думаю, він був досить тонкий, щоб відчувати себе навіть задоволеним - час від часу. А на втіху в нього був бриг, який, здавалося, був просякнутий душею Фреї, бо все, що б він не робив на борту, було освячено його любов'ю.

- Так. Незабаром я почну рахувати дні, - повторив він. - Ще одинадцять місяців. За цей час мені доведеться зробити три рейси.

- Дивіться, як би не сталося біди, якщо ви будете дуже поспішати, - застеріг його я.

Але в нього був гордовитий вигляд, і, сміючись, він відмахнувся від мого застереження.

- Дурниці! Нічого, нічого не може трапитися з бригом, - вигукнув він, немов полум'я його серця могло світити в темні ночі на невідомих морях, а образ Фреї - служити непогрішним маяком серед прихованих мілин; як ніби вітри повинні були охороняти його майбутнє, а зірки - боротися за нього на шляхах своїх; немов магія його пристрасті мала владу керувати судном на краплі роси або провести його крізь вушко голки тільки тому, що цьому бригу випав чудовий жереб служити любові, - любові, сповненої великої принади, любові, здатної зробити всі земні шляхи надійними, легкими й променистими.

- Гадаю, - сказав я, коли він висміяв моє досить невинне зауваження, - гадаю, сьогодні ви відпливаєте.

Справді, такими були його плани. Він не знявся на світанку тільки тому, що чекав мене.

- І уявіть собі, що сталося вчора! - вів далі він. - Мій помічник несподівано мене залишив. Мав виїхати. За такий короткий час нікого не знайдеш, і я думаю взяти із собою Шульца. Славнозвісний Шульц! Що, трошки підстрибнули від несподіванки? Кажу вам, вчора, пізно ввечері, я пішов і відкопав Шульца після нескінченних клопотів. "Я - ваш слуга, капітан, - сказав він своїм дивовижним голосом, - але з жалем мушу зізнатися, що мені буквально нічого надіти. Мені довелося поступово розпродати весь свій гардероб, щоб роздобути трошки їжі". Що за голос у цієї людини. Кажуть, голос може зворушити й камінь! А ось люди начебто звикли до нього. Раніше я ніколи його не бачив, і, чесне слово, у мене сльози навернулися на очі. На моє щастя було темно. Він спокійно сидів під деревом, у тубільному селищі, худий, як дошка, а коли я придивився до нього, виявилось, що на ньому надіта всього-на-всього стара паперова фуфайка і рвана піжама. Я купив йому шість білих костюмів і дві пари парусинових туфель. Я не можу знятися з якоря без помічника. Повинен взяти будь-кого. Тепер я їду на берег записати його, потім повертаюся з ним на борт - і в дорогу. Ну, чи не божевільний я, а? Звичайно, божевільний! Нумо! Викладайте відверто. Дайте собі волю. Мені подобається, коли ви не стримуєте себе.

Він явно чекав, що я буду лаятися. Тому я з особливим задоволенням був аж занадто спокійним.

- Найгірше, що можна сказати проти Шульца, - безпристрасно почав я, схрестивши руки, - це - неприємна звичка обкрадати комори кожного судна, на яке він тільки потрапляє. Це він буде робити. Ось все, що можна проти нього сказати. Я рішуче не вірю цій історії, яку розповідає капітан Робінсон, ніби Шульц змовився в Чантабене з якимись негідниками з китайської джонки вкрати якір із носа шхуни "Богемська дівчина". Взагалі історія Робінсона занадто хитромудра. Інша ж розповідь механіків із

"Нань-Шаню". Вони нібито застали Шульца опівночі в машинному відділенні, коли той трудився над мідними підпорами, щоб знести їх на берег і продати. Це здається мені ймовірнішим. За винятком цієї маленької слабкості, дозвольте вам сказати, що Шульц як моряк кращий за багатьох із тих, хто за все своє життя не взяв у рот ні краплі спиртного, можливо, в моральному відношенні він навіть не гірший за деяких людей, нам із вами відомих, хто ніколи не крав жодного пенні. Він може бути небажаною особою на борту судна, але оскільки вибору у вас немає, я думаю, з ним вдасться впоратися. Тут важливо зрозуміти його психологію. Не давайте йому грошей доти, доки з ним не покінчите. Ні цента, як би він вас не просив. Мабуть, із тієї хвилини, коли ви дасте йому гроші, він і почне красти. Просто пам'ятайте про це.

Я насолоджувався недовірливим подивом Джаспера.

- Чорт би його побрав! - вигукнув він. - Так навіщо це йому? Чи не хочете ви пожартувати наді мною, друже?

- Ні, зовсім не хочу. Ви повинні зрозуміти психологію Шульца. Його не можна назвати ні бродягою, ні піжоном. Не схоже, щоб він став шлятися і розшукувати людину, яка запропонувала б йому стаканчик. Але уявіть собі: він сходить на берег із п'ятьма доларами або п'ятдесятьма - це все одно - в кишені... Після третьої або четвертої склянки він п'яніє і стає щедрим. Він або розсипає гроші по всій підлозі, або розподіляє між усіма присутніми; дає кожному, хто тільки бере. Потім йому спадає на думку, що ще занадто рано, а йому і його друзям потрібно до ранку випити ще чимало склянок. І ось він весело відправляється на своє судно. Ноги його і голова ніколи не піддаються хмелю. Він піднімається на борт і просто бере перший-ліпший предмет, який здається йому гідним, - лампу з каюти, бухту каната, мішок сухарів, бідон з олією - і без всяких роздумів обмінює це на гроші. Такий процес, що відбувається в ньому. Це так і тільки так. Вам потрібно стежити за ним, щоб він не віддався слабкості. От і все.

- До біса його психологію, - пробурчав Джаспер. - Але людина з таким голосом, як у нього, гідна розмовляти з ангелами. Як ви думаєте, він невиліковний?

- На мою думку, він був невиліковним. Його ніхто не переслідував судовим порядком, але жодна людина більше його не наймала. Я боявся - він закінчить тим, що помре у якійсь дірі.

- Так... - розмірковував Джаспер. - Але "Боніто" не веде торгівлі з цивілізованими портами. Тут йому буде легше не збитися з прямого шляху.

То була правда. Бриг вів справи на берегах, не займаних цивілізацією, з невідомими раджами, що мешкали в майже недосліджених гаванях; із тубільними поселеннями, розкиданими по течіях таємничих річок - із похмурими, облямованими лісом гирлами серед блідо-зелених рифів і сліпучих мілин, серед річок, що котяться в пустельні протоки, де спокійна блакитна вода іскриться сонячним світлом. Самотній, далеко від уторованих шляхів, бриг ковзав, увесь білий, навколо темних, похмурих піщаних кіс, він впливав, як привид, через миси, що чорніють у місячному світлі, або лежав, подібно сплячій морської птиці, в тіні безіменної гори в очікуванні сигналу. В туманні непогожі дні він раптом з'являвся у Яванському морі, презирливо розрізаючи короткі ворожі

хвилі; або його бачили далеко-далеко – маленьку блискучу білу плямочку, що ковзала вздовж пурпурової маси грозових хмар, які нагромаджувалися на горизонті. Іноді, на рідкісних поштових лініях, де цивілізація стикається з лісовими таємницями, наївні пасажери, товплячись біля поручнів, кричали, з цікавістю вказуючи на бриг: "А, ось яхта!", – а голландський капітан, кинувши ворожий погляд, зневажливо бурчав: "Яхта! Ні! Це всього-на-всього англієць Джаспер. Дрібний торговець..."

– Хороший моряк, ви кажете! – вигукнув Джаспер, усе ще обмірковуючи питання про безнадійного Шульца з дивно зворушливим голосом.

– Першокласний. Запитайте кого завгодно. Рідкісна знахідка, але неможлива людина, – заявив я.

– Йому випаде нагода виправитися на бригу, – зі сміхом сказав Джаспер. – Там, куди я на цей раз вирушаю, він не матиме спокуси ні пиячити, ні красти.

Я не наполягав на більш певних відомостях. Оскільки ми з ним спілкувалися досить близько, то я був досить обізнаний про хід його справ.

Коли ми мчали до берега в його гічці, він несподівано запитав:

– До річч, чи не знаєте ви, де Хімскірк?

Я крадькома глянув на нього й заспокоївся. Це питання він поставив не як закоханий, а як торговець.

– Я чув, що він у Палембанзі. "Нептун" несе службу близько Флореса і Сумбави, і повідомив йому про це.

Хімскірк опинився осторонь від його шляху. Аллен був задоволений.

– Знаєте, – вів далі він, – цей хлопець бавиться біля берегів Борнео тим, що скидає мої буї. Мені довелося поставити ще кілька в гирлах річок. На початку року один торговець із Целебесу, захоплений штилем, застав його за цією справою. Він пустив свою канонерку прямо на них, розбив на шматки один за іншим два буї, а потім спустив човен, щоб витягнути третій буй. А я пів року тому порався без кінця, щоб зміцнити його в бруді, як віху. Чули ви про будь-що більш провокаційне, а?

– Я б не став сваритися з цим ницим чоловіком, – зауважив я недбало, але насправді сильно стривожився цією новиною. – Воно того не вартує.

– Я – сваритися! – вигукнув Джаспер. – Я не хочу сваритися. Я не стану чіпати жодного волоска на його потворній голові. Друже, коли я думаю про день повноліття Фреї, весь світ мені стає милим, включно з Хімскірком. Але все-таки це паскудна, злісна забава.

Ми розпрощалися досить поспішно на набережній, бо кожен із нас поспішав у своїх справах. Я був би сильно пригнічений, знай тоді, що це поспішне рукостискання й "До побачення, друже. Хай щастить", – було нашим останнім прощанням.

Коли він повернувся в Протоки, я був у плаванні, й він поїхав, не дочекавшись мого повернення. Він хотів зробити три рейси до дня народження Фреї. У бухті Нельсона я розминувся з ним усього на кілька днів.

Фрея і я з великим задоволенням і повним схваленням розмовляли про "цього безумця" й "повного ідіота". Вона вся іскрилася веселощами, хоча тільки що

розлучилася з Джаспером. Але ця розлука мала бути останньою.

- Відправляйтеся на борт якнайшвидше, міс Фрея, - благав я.

Вона прямо подивилася мені в обличчя, злегка почервоніла й відповіла з якимось серйозним запалом, наче голос у неї здригнувся:

- Наступного ж дня.

О, так! Наступного ж дня після того, як їй виповниться двадцять один рік. Я був задоволений цим натяком на глибоке почуття. Здавалося, і вона, нарешті, втомилася від відстрочки, на якій сама наполягала. Я подумав, що на неї сильно подіяло нещодавнє відвідування Джаспера.

- Правильно, - додав я. - Мені буде значно спокійніше, знаючи, що ви взялися доглядати за цим божевільним. Не втрачайте ні хвилини. Він, звичайно, з'явиться вчасно... якщо небеса не впадуть.

- Так. Якщо тільки не... - повторила вона задумливо пошепки, піднявши очі до вечірнього неба, не заплямованого жодною хмаркою. Деякий час ми мовчки дивилися на море, що розкинулося внизу. В сутінках воно здавалося таємниче спокійним, немов довірливо готувалося до довгого сну в цю теплу тропічну ніч. І тиша навколо нас, здавалося, не мала меж, не мала кінця.

А потім ми знову стали говорити про Джаспера у звичайному нашому тоні. Ми погодилися, що в багато в чому він занадто безрозсудний. На щастя, бриг був на висоті. Здавалося, все було йому під силу.

- Справжній скарб, - сказала міс Фрея.

Вона і її батько провели день на борту. Джаспер пригощав їх чаєм. Батько бурчав... Я чітко побачив під білосніжним тентом брига старого Нельсона, охопленого тривогою. Він, як завжди, обмахувався капелюхом. Комедійний татусь... Я дізнався про нову форму божевілля Джаспера: він був засмучений тим, що не міг приробити до всіх дверей кают ручки з масивного срібла.

- Ніби я дозволила б йому це! - з жартівливим обуренням помітила міс Фрея.

Між іншим, я дізнався ще, що Шульц, морський клептоман із патетичним голосом, поки що тримається на своєму місці зі схвалення міс Фреї. Джаспер довірив дамі серця свій намір виправити психологію цього хлопця. Так звичайно. Весь світ був його другом, - адже він дихав одним повітрям із Фреею.

Випадково в розмові я згадав ім'я Хімскірка і, на превеликий свій подив, налякав міс Фрею. Очі її висловили щось схоже на страждання, і водночас вона прикусила губу, наче стримуючи вибух сміху. О, так! Хімскірк був у бунгало одночасно з Джаспером, але він приїхав на день пізніше. Поплив він в один день із бригом, але через кілька годин після нього.

- Якою перешкодою, мабуть, він був для вас двох, - співчутливо сказав я.

Вона глянула на мене якось злякано й весело і раптом вибухнула дзвінким сміхом:

- Ха-ха-ха!

Я від щирого серця приєднався до неї, але мій сміх лунав не так чарівно.

- Ха-ха-ха!.. Ну, хіба це не гротеск? Ха-ха-ха!

Безглуздо люті круглі очі старого Нельсона і його запобігливе ставлення до лейтенанта – все це викликало новий напад сміху.

– Він має вигляд, – ледве вимовив я, – він має вигляд – ха-ха-ха! – серед вас трьох... як нещасний чорний тарган. Ха-ха-ха!

Вона знову дзвінко розсміялася, втекла у свою кімнату й зачинила за собою двері, залишивши мене в глибокому подиві. Я відразу перестав сміятися.

– Над чим ви сміялися? – пролунав голос старого Нельсона зі сходинок веранди.

Він піднявся, сів і роздув щоки з невимовно дурним виглядом. Однак мені вже не хотілося більше сміятися. "І над чим, чорт забирай, ми так нестримно сміялися?", – запитував я себе. Раптом я відчув смуток.

Та точно ж! Першою засміялася Фрея. "Дівчина перевтомлена", – подумав я. І, справді, це було не дивно.

Я не мав відповіді на запитання старого Нельсона, але він був занадто засмучений візитом Джаспера, щоб думати про щось стороннє. Він навіть запитав мене, чи не візьмуся я натякнути Джасперу, що тут, на Семи Островах, у ньому немає потреби. Я заявив, що не бачу потреби в цьому. Грунтуючись на деяких обставинах, що недавно дійшли до мого відома, я смію думати – в недалекому майбутньому Джаспер Аллен не стане його турбувати.

Він серйозно вигукнув:

– Слава Богу! – так що я знову мало не розреготався, однак він не зрадив.

Мабуть, Хімскірк доклав цього разу всіх зусиль, щоб залишити максимально неприємне враження. Лейтенант сильно налякав старого Нельсона, висловивши похмуре здивування, що уряд дозволив білій людині оселитися в цих місцях.

– Це суперечить нашій політиці, – зауважив він.

Він також звинуватив старого в тому, що він, власне, не краще від англійця, і навіть намагався затіяти з ним сварку через його незнання голландської мови.

– Я занадто старий, щоб вивчати її тепер, сказав я йому, – сумно зітхнув старий Нельсон (або Нільсен). – А він каже, що мені вже давним-давно слід було вивчити голландську. Я оселився на проживання в голландських колоніях. Моє незнання голландської, каже він, обурливе. Він так люто зі мною поводився, немов я – якийсь китаєць.

Зрозуміло, що його мучили навмисне. Він не згадав про те, скільки пляшок свого найкращого кларета він виставив на вівтар примирення. Мабуть, вливання були рясні. Однак старий Нельсон (чи Нільсен) по натурі своїй був гостинним. Проти цього він нічого не мав; а я шкодував тільки про те, що ця чеснота звернулася на лейтенанта – командира "Нептуна". Я горів бажанням повідомити йому, що, цілком імовірно, він буде позбавлений також і відвідувань Хімскірка. Я цього не зробив тільки зі страху (безглузлого, мабуть) викликати в нього будь-які підозри. Начебто вони могли виникнути у цього простодушного комедійного батька!

Досить дивно, що останнє слово на тему про Хімскірка сказала Фрея й саме в такому сенсі. За обідом лейтенант вперто не сходив з язика старого Нельсона. Нарешті

я ледь чутно пробурчав:

- Чорт би забрав того лейтенанта!

Я бачив, що дівчину також охоплював відчай.

- І він був зовсім нездоровий - правда, Фреє? - голосив старий Нельсон. - Може, тому-то він і був таким сварливим, а, Фреє? Він мав дуже поганий вигляд, коли залишив нас так раптово. Може, й печінка у нього не в порядку.

- Ну врешті-решт він видужає, - нетерпляче сказала Фрея. - І досить вже про нього турбуватися, тато. Дуже можливо, що ти довго його не побачиш.

Погляд, яким вона відповіла на мою стриману посмішку, був невеселий. За останні дві години очі її ніби запали, обличчя зблідло. Ми занадто багато сміялися. Вона перевтомилася! Схвильована наближенням вирішального моменту, щира, смілива, самовпевнена, вона, проте, повинна була, вирішивши, відчувати біль і докори сумління. Та сила любові, яка привела її до цього рішення, повинна була, з іншого боку, викликати в ній сильну напругу, що не була позбавлена, можливо, і легких докорів сумління. Вона була чесна... а тут, навпроти неї, за столом, сидів бідний старий Нельсон (або Нільсен) і дивився на неї круглими очима, такий кумедний у своїй люті, що міг зворушити найбезтурботніше серце.

Він рано пішов до своєї кімнати, щоб заколисати себе перед сном переглядом рахункових книг. Ми вдвох ще близько години сиділи на веранді, мляво обмінюючись порожніми фразами, немов були душевно виснажені нашою довгою денною розмовою на одну-єдину важливу тему. І, проте, було щось, про що вона могла сказати другові, але не сказала. Ми розпрощалися мовчки. Може, вона не довіряла моєму чоловічому здоровому глузду... О, Фреє!

Спускаючись крутою стежкою до пристані, я зустрів у тіні валунів і чагарнику закутану жіночу фігуру. Спочатку вона мене злякала, несподівано з'явившись на стежці через скелі, але через секунду мені спало на думку, що це тільки покоївка Фреї, покруч - наполовину малайзійка, наполовину португалка. Біля будинку часто миготіло її оливкове обличчя й сліпучо-білі зуби. Іноді я стежив за нею здалеку, коли вона сиділа поблизу будинку в тіні фруктових дерев, розчісуючи і заплітаючи в коси своє довге волосся кольору воронячого крила. Здавалося, це було її головне заняття у вільний час. Ми часто обмінювалися кивками та посмішками, а іноді й кількома словами. Вона була гарненьким створінням. А якось я спостерігав, як вона робить кумедні, виразні гримаси за спиною Хімскірка. Я знав від Джаспера, що вона посвячена в таємницю - як субретка в комедіях. Вона повинна була супроводжувати Фрею на її незвичайному шляху до шлюбу та щастя "до кінця життя". Але навіщо вона бродить поблизу бухти вночі - якщо не через свої власні любовні справи, питав я себе. Однак, як я знав, нікого для неї не знайшлося по всій групі Семи Островів. Раптом мені спало на думку, що вона підстерігала тут мене.

Вона коливалася з хвилину, закутана з голови до ніг, темна й сором'язлива. Я підійшов до неї, а що я відчував - до цього нікому немає діла.

- Що таке? - запитав я дуже тихо.

- Ніхто не знає, що я тут, - прошепотіла вона.

- І ніхто нас не бачить, - шепнув я у відповідь.

До мене долинув шепіт:

- Я так злякалася.

Раптом зі ще освітленої веранди на висоті сорока футів над нашими головами пролунав дзвінкий владний голос Фреї, який змусив нас здригнутися:

- Антоніє!

З приглушеним вигуком полохлива дівчина зникла зі стежки. В ближніх кущах зашаруділо, потім настала тиша. Я чекав у подиві. Вогні на веранді згасли. Почекавши ще трохи, я спустився вниз, до човна, дивуючись більше ніж будь-коли.

Мені особливо запам'яталися всі подробиці цього візиту - останнього мого візиту в бунгало Нельсона. Прибувши в Протоку, я знайшов телеграму, яка змусила мене негайно залишити службу й повернутися додому. Мені довелося відчайдушно поводитися, щоб захопити поштове судно, яке відправлялося на наступний день, але я знайшов час накидати дві коротенькі записки: одну - Фреї, другу - Джасперу. Пізніше я написав довгого листа, на цей раз одному Аллену. Відповіді я не отримав. Тоді я відшукав його брата, точніше - єдинокровного брата, лондонського адвоката, блілого спокійного маленького чоловічка, що задумливо поглядав на мене поверх окулярів.

Джаспер у батька був єдиною дитиною від другого шлюбу, який не зустрів схвалення з боку першої, вже дорослої сім'ї.

- Ви не чули про нього цілі століття! - повторив я з прихованою досадою. - Насмілюся запитати, що ви маєте на увазі у цьому разі під "століттями"?

- А те, що мені немає діла, чи почую я про нього будь-коли, чи ні, - заявив маленький адвокат, одразу стаючи неприємним.

Я не міг сварити Джаспера за те, що він не витрачав часу на листування з таким обурливим родичем. Але чому він не написав мені - врешті-решт порядному товаришу? Я намагаюся вибачити його мовчання забудькуватістю, природною в стані безмежного блаженства. Я поблажливо чекав, але так нічого й не отримав. І Схід, здавалося, випав з мого життя без всякого відгомону, як камінь, що падає в загадкову глибину бездонного колодязя.

IV

Я вважаю, похвальні мотиви є достатнім виправданням майже будь-якого вчинку. Що може бути - абстрактно - більш похвальним ніж рішення дівчини не турбувати "бідного тата" і її прагнення будь-що-будь утримати свого обранця від необачного вчинку, який може поставити під загрозу їхнє щастя? Не можна собі уявити нічого більш неясного й обережного. Слід також зважити на самовпевнений характер дівчини й небажання, що властиве всім жінкам, - я кажу про жінок розважливих, - здійснити галас навколо подібних питань.

Як вже було сказано вище, Хімскірк з'явився в бухту Нельсона через деякий час

після приїзду Джаспера. Побачивши бриг, що стоїть на якорі перед самим бунгалом, він відчув сильне роздратування. Він не помчав на берег, ледь якір торкнувся дна, як зазвичай робив Джаспер. Замість цього він забарився на кварталдеку, бурмочучи собі під ніс; потім сердитим голосом наказав спустити човен. Існування Фреї, що приводило Джаспера у стан блаженного ширяння над землею, для Хімскірка було приводом до таємних страждань і довгих похмурих роздумів.

Пропливаючи повз бриг, він грубо гукнув його і запитав, чи є на борту капітан. Шульц, красивий і витончений у своєму бездоганно білому костюмі, перехилився через гакаборт, знайшовши це кумедним. Він з гумором подивився на човен Хімскірка і відповів із люб'язними інтонаціями своїм прекрасним голосом:

– Капітан Аллен нагорі в будинку, сер.

Однак вираз його обличчя відразу змінився, коли у відповідь на це повідомлення Хімскірк люто загарчав:

– Чого ви, чорт забирай, посміхаєтеся?

Шульц дивився йому вслід: Хімскірк висадився на берег і замість того, щоб йти до будинку, пішов іншою стежкою вглиб острова.

Охоплений пристрастю голландець знайшов старого Нельсона (або Нільсена) у його сараях, де той спостерігав, як збирають тютюн. Тютюн у нього був надзвичайно якісним, хоча врожай – невеликий. Старий насолоджувався від щирого серця, але Хімскірк швидко поклав край цій невинній розвазі. Він сів поруч зі старим і, завівши розмову, яка, як йому було відомо, найкраще досягала мети, швидко увігнав його в піт і довів до стану прихованого хвилювання. Це була жахлива розмова про "владу", а старий Нельсон намагався захищатися. Якщо він і мав справу з англійськими купцями, то тільки тому, що йому доводилося якось розподіляти свою продукцію. Він говорив найбільш запобігливим тоном, і здавалося – саме це й розпалило Хімскірка, який почав сопіти, і гнів його все зростав.

– А цей Аллен гірше за них усіх, – гарчав він. – Ваш близький друг, а? Ви залучили сюди цілу купу цих англійців. Не слід було дозволяти вам тут селитися! Не слід було. Що він тут робить?

Старий Нельсон (або Нільсен), сильно хвилюючись, оголосив, що Джаспер не належить до кола його близьких друзів. Він зовсім йому не друг. Він – Нельсон – купив у нього три тонни рису для своїх робітників. Хіба це доказ дружби? Нарешті Хімскірк випалив те, що його гризло:

– Так! Продає три тонни рису й фліртує три дні з вашою дочкою. Я вам кажу, як друг, Нельсоне: так не годиться. Вас тут тільки терплять.

Старий Нельсон був захоплений зненацька, але оговтався досить швидко. Не годиться! Зрозуміло! Звичайно, так не годиться! Остання людина у світі. Проте його дочка байдужа до цього хлопця й занадто розважлива, щоб у когось закохатися. Він дуже серйозно намагався вселити Хімскірку свою власну впевненість у цілковитій безпеці. А лейтенант, кидаючи навсібіч недовірливі погляди, все ж схильний був йому вірити.

- Багато ви знаєте, - пробурчав він, однак.

- Проте я знаю, - наполягав старий Нельсон із тим більшим завзяттям, що хотів заглушити сумніви, що виникли в його власній голові. - Моя власна дочка! У моєму власному домі, й щоб я нічого не знав! Та що ви! Славна була б штука, лейтенанте.

- Здається, вони непогано розважаються, - похмуро зауважив Хімскірк. Імовірно, вони й зараз разом, - додав він, відчуючи гострий біль, що змінив його глузливу посмішку - такою він уважав її сам - в дивну гримасу.

Змучений Нельсон замахав на нього руками. У глибині душі його зачепила ця наполегливість, а безглуздість її навіть почала його дратувати.

- Дурниці! Дурниці! Ось що я вам скажу, лейтенанте: ідіть ви в будинок і випийте перед обідом краплю джину. Покличте Фрею. Я повинен простежити, щоб останній тютюн прибрали до ночі, але я швидко прийду.

Хімскірк почув цю пропозицію. Вона відповідала його таємному бажанню, але думав він не про спиртне. Старий Нельсон дбайливо крикнув услід широкій спині, щоб він комфортно влаштувався - на веранді стоїть ящик із манільськими сигарами.

Старий Нельсон мав на увазі західну веранду, ту, що слугувала вітальнею бунгало й була із жалюзі з індійського очерету найкращої якості. Східна веранда - його власний притулок, де він вдавався до тривожних роздумів і пишався собою, - була завішана щільними шторами з парусини. Північна веранда, власне кажучи, зовсім і не була верандою - вона більше нагадувала довгий балкон. Вона не сполучалася з двома іншими верандами, і потрапити на неї можна було тільки через коридор усередині будинку. Таке розташування робило її найкращим місцем для тихих дівочих роздумів, а також для бесід, ніби й безглузвих, але, протікаючи між хлопцем і дівчиною, сповнених глибоким, невимовним змістом.

Ця північна веранда була оповита ліанами. Кімната Фреї виходила на неї, і дівчина влаштувала тут свій будуар за допомогою кількох очеретяних стільців і такого самого дивана. На цьому дивані вона і Джаспер сиділи поруч так близько, як тільки можливо в цьому недосконалому світі, де одне тіло не може перебувати одночасно у двох місцях, а два тіла не можуть бути в одному місці в один і той же час. Так просиділи вони цілий день, і я не кажу, що їхня розмова була позбавлена сенсу. До її любові домішувалося легке, цілком зрозуміле занепокоєння, - як би він у своєму піднесеному настрої не розбив своє серце об якусь невдачу, - і Фрея, звичайно, говорила з ним дуже розважливо й тверезо. Він, нервовий і різкий, коли був десь далеко від неї, тепер здавався зовсім підлеглим їй завдяки великому чуду бути коханим. Коли він народився, батько його був старий; рано втративши матір, його, зовсім молодого, відрядили в море, щоб не стояв на заваді батьку, і у своєму житті мало бачив ніжності.

На цій відокремленій, заплетеній ліанами веранді в цей вечірній час він нахилився і, оповитий руками Фреї, цілував їх - то одну, то іншу, а вона посміхалася й дивилася вниз, на його опущену голову, співчутливо і схвально. У цей самий момент Хімскірк наблизився до дому з півночі.

З цього боку на сторожі стояла Антонія, але вона вартувала не дуже-то добре.

Сонце сідало, – вона знала, що її молода господиня й капітан "Боніто" незабаром повинні розлучитися. З квіткою у волоссі вона бродила туди-сюди по сутінковому гаю й наспівувала напівголосно, як раптом на відстані фута від неї з-за дерев виринув лейтенант. Як перелякана лань, вона відскочила в бік, але Хімскірк, зрозумівши, що вона тут робить, кинувся до неї і, схопивши її за лікоть, своєю товстою рукою затулив її рота.

– Якщо ти хочеш здійснити галас, я тобі шию скручу!

Це образливий вислів сильно злякав дівчину. Хімскірк ясно бачив на веранді золотисту голову Фреї і поруч, дуже близько від неї, іншу голову. Він потягнув за собою обхідним шляхом дівчину, що навіть не намагалася чинити опір, і злобно штовхнув її до бамбукових хатин, де жили слуги.

Вона була дуже схожа на вірну камеристку з італійської комедії, але у цей момент, онімівши від жаху, стрілою помчала від цього товстого, коротенького чорноокого чоловіка з пальцями, що стискали її, як лещата. Тремтячи всім тілом, страшно перелякана, але вже готова сміятися, вона здалеку бачила, як він увійшов до хати із задніх дверей.

Усередині бунгало було розділене двома коридорами, що перетиналися посередині. Дійшовши до цього місця, Хімскірк злегка повернув голову ліворуч й отримав доказ "розваги", який так суперечив запевненням старого Нельсона, що він похитнувся, і кров ударила йому в голову. Дві білі фігури, що чітко виділялися проти світла, стояли в позі, що не викликала сумніву. Руки Фреї обвилися навколо шиї Джаспера, а голова її притискала до його щоки. Хімскірк пішов далі, давлечись прокльонами, які раптово підступили до самого горла. Опинившись на західній веранді, він, як сліпий, натрапив на один стілець, а потім впав на інший, немов земля захиталася в нього під ногами. Він занадто довго потурав звичці подумки вважати Фрею своєю власністю.

"Так ось як ти розважаєш своїх гостей, – ти...", – думав він, до такої міри обурений, що навіть не міг знайти досить принизливого епітета.

Фрея ворухнулася і відкинула голову.

– Хтось увійшов, – шепнула вона.

Джаспер, притискав її до своїх грудей і дивився вниз на її обличчя. Він спокійно відповів:

– Твій батько.

Фрея спробувала звільнитися, але в неї рішуче забракло духу відштовхнути його.

– Мені здається, це Хімскірк, – шепнула вона йому.

Він, у тихому захваті занурюючись у її очі, почувши його ім'я, слабо посміхнувся.

– Цей осел завжди скидає мої буї в гирлі річки, – прошепотів він.

Ні з якого іншого боку він Хімскірком не цікавився; але Фрея ставила собі запитання, чи бачив їх лейтенант...

– Пустити мене, дитя, – зажадала вона пошепки – її тон не допускав заперечень.

Джаспер негайно підкорився і, відступивши назад, став споглядати її обличчя під іншим кутом.

- Я повинна піти подивитися, - стурбовано сказала вона собі.

Кінець ознайомчого фрагменту